

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
281-64/17
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел. бр. 34729 датум: 21.09.2017.г.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ

ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ПРЕПОРУКА ИЗ ИЗВЕШТАЈА НПМ О ПОСЕТИ ПУ ПАНЧЕВО 2013. г.

И

ИЗВЕШТАЈА СРТ О ПОСЕТИ СРБИЈИ 2015. г.

Београд, јул 2017. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Секретаријат Националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Секретаријатом руководи секретар НПМ у складу са смерницама заменика Заштитника грађана, задуженог за заштиту права лица лишених слободе.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Група 484, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен 29. јануара 2016. год. у "Сл. гласнику РС".

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

УСТАНОВА	Полицијска управа Панчево: седиште Полицијске управе, Полицијска испостава Север и Саобраћајна полицијска испостава Панчево
ВРЕМЕ ПОСЕТЕ	21. јул 2017. године
ОСНОВ ПОСЕТЕ	Послови НПМ, у складу са чл. 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поступања по препорукама из Извештаја НПМ о посети Полицијској управи Панчево ⁴ и Извештаја Влади Републике Србије о посети Европског комитета за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања (СРТ) Србији од 26. маја до 5. јуна 2015. године ⁵
ВРСТА ПОСЕТЕ	редовна, по Плану посета за 2017. годину
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је ненајављена
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана
САСТАВ ТИМА	Тим: - Марко Анојчић, <i>Заштитник грађана / НПМ</i> - Јелена Јелић, <i>Заштитник грађана / НПМ</i> Поред чланова тима НПМ, у посети је била госпођа Сандра Драгишић, студенткиња на стручној пракси у Заштитнику грађана

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски службеници су остварили пуну сарадњу са НПМ и омогућили му да оствари свој мандат. Члановима тима су пружене све тражене информације и омогућен им је обилазак просторија за задржавање, канцеларија полицијских службеника и увид у тражену документацију. Подаци о поступању по притужбама грађана су прибављени накнадно телефонским путем од полицијског службеника задуженог за поступање по притужбама у седишту ПУ Панчево, с обзиром да овај полицијски службеник током посете није био ту, а да једини он има приступ и најтачније информације о овим предметима.

ТОК ПОСЕТЕ

Након представљања чланова тима и циља посете дежурним старешинама у седишту ПУ, извршен је увид у релевантне евиденције и предмете и обављен је обилазак просторија за задржавање и канцеларија полицијских службеника. Потом је у ПИ Север

⁴ Бр. 71-7/13 од 24. априла 2013. год.

⁵ СРТ/Inf (2016) 21.

и СПИ Панчево, које се налазе у другом објекту, извршен увид у предмете задржавања, употребе средстава принуде, притужби грађана и другу документацију која се води у овим организационим јединицама.

ПРЕТХОДНЕ ПОСЕТЕ

НПМ је у периоду од 11. до 13. марта 2013. године посетио ПУ Панчево. Посета је била најављена и тада су посећене све организационе јединице које се налазе у саставу ове ПУ. О посети је састављен Извештај са препорукама за отклањање уочених недостатака и унапређење поступања према грађанима, који је достављен ПУ и Министарству унутрашњих послова. Извештај о посети и одговор ПУ⁶ су објављени на интернет страници НПМ.⁷

СРТ је био у посети Србији у периоду од 26. маја до 5. јуна 2015. године и том приликом је посетио више места на којима се налазе лица лишена слободе. Између осталог, посећена је и Полицијска управа Панчево. Извештај о овој посети и одговор Владе Републике Србије су објављени на интернет страници *СРТ*.⁸

Током ове посете је констатовано да стање није у битном измењено у односу на претходну посету НПМ, односно посету *СРТ* Србији. У наставку Извештаја наведена су запажања и утврђено стање у односу на препоруке из горе наведених извештаја о посетама.

⁶ Бр. 202-30/13 од 10. септембра 2013. год.

⁷http://npm.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=338:2013-09-20-10-22-20&catid=89:2011-10-24-12-47-48&Itemid=82.

⁸ <http://www.coe.int/en/web/cpt/serbia>.

1. ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУКАМА НПМ

1.

ПРЕПОРУКА НПМ из 2013. г.

Имајући у виду да просторије за задржавање у седишту ПУ Панчево испуњавају важеће стандарде, лица задржана по одредбама ЗКП неће се искључиво задржавати у већ пренасељеном Окружном затвору у Панчеву. Лица задржана по ЗКП-у ће се спроводити у ОЗ Панчево само уколико су просторије у седишту ПУ Панчево заузете.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Према службеним наводима и евиденцијама, лица која су задржана по одредбама Законика о кривичном поступку⁹ (ЗКП) и даље се задржавају у Окружном затвору у Панчеву. Разлог таквог поступања је тај што станице у оквиру полицијске управе немају адекватне просторије за задржавање, па се у њима грађани ни не задржавају, а просторије у седишту ПУ нису погодне за дуже задржавање лица.¹⁰ Други је проблем што за то време грађани задржани по другим законским основима не би имали где да буду смештени.

НПМ је 21. фебруара 2017. године посетио ОЗ Панчево и утврдио да се стање у погледу насељености овог Завода знатно побољшало у односу на ранији период, односно да се број лица лишених слободе знатно смањило у односу на посету НПМ из 2013. године. Извештај о овој посети и одговори органа су објављени на интернет страници НПМ.¹¹

2.

ПРЕПОРУКА НПМ из 2013. г.

ПУ Панчево ће предузети одговарајуће и ефикасне мере како би се просторије за задржавање у полицијским станицама у саставу ПУ, реновирале и адаптирале према важећим стандардима, а постојеће просторије и даље се неће користити за полицијско задржавање док се исте не оспособе за полицијско задржавање.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

У одговору ПУ на претходни Извештај је наведено да је у току 2012. године сачињен план адаптације постојећих просторија за задржавање у полицијским станицама Бела Црква и Ковин, које би се обавило помоћу донација органа локалних самоуправа. Поред наведеног, НПМ је и Извештају о посети Полицијској станици у Вршцу и Регионалном центру граничне полиције према Румунији - Север¹² поновио препоруку Министарству унутрашњих послова да у ПС Вршац обезбеди просторију за задржавање лица. У одговору МУП¹³ је, слично као и за ПС Бела Црква и Ковин, наведено да ће средства за извођење потребних радова обезбедити локална

⁹ "Сл. гласник РС", бр. 72/11, 101/11, 121/12, 32/13, 45/13 и 55/14.

¹⁰ На основу ЗКП грађани могу бити задржани до 48 сати.

¹¹ http://npm.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=690:окружни-затвор-у-панчеву-поступио-по-свим-препорукама-националног-механизма-за-превенцију-тортуре-нпм&catid=89&Itemid=82.

¹² Бр. 281-107/16 од 28. децембра 2016. год.

¹³ Бр. 251/16-80 од 11. маја 2017. год.

самоуправа, те да у наредном периоду треба очекивати да ће се у овој ПС обезбедити просторије за задржавање лица.

Полицијски службеници са којима је тим НПМ обавио разговор навели су да није било адаптација, реновирања и изградње просторија за задржавање ни у једној од станица у саставу ПУ, као и да се и даље користе само просторије у седишту ПУ.

Тим НПМ је обишао ове просторије. Обе просторије се изузетно одржавају и изгледају исто као и пре 4 године, када су адаптиране. Такође, НПМ је приликом посете ПИ Север и СПИ Панчево (које се налазе у истој згради) добио информацију да у овој згради постоји просторија у непосредној близини дежурне службе која се некада користила за задржавање грађана, а сада, због неадекватних услова, служи за одлагање ствари.

О недостатку довољног броја адекватних просторија за задржавање у овој и другим ПУ и чињеници да је са овим проблемом упознато надлежно министарство потврђује депеша начелника ПУ, којом је пренета депеша директора полиције, да се, у случају задржавања грађана на основу Закона о безбедности саобраћаја на путевима¹⁴ (ЗОБС), када су просторије попуњене, грађани задржавају у другим радним службеним просторијама.¹⁵

ПРЕПОРУКА

Министарство унутрашњих послова ће обезбедити довољан број адекватних просторија за задржавање у организационим јединицама ПУ Панчево, у складу са важећим стандардима и потребама рада.

ПУ Панчево ће одмах по пријему ове препоруке доставити Министарству унутрашњих послова процену потребе за бројем и опремљеношћу просторија за задржавање у организационим јединицама ове ПУ.

3.

ПРЕПОРУКА НПМ из 2013. г.

У полицијским станицама у саставу ПУ Панчево се неће спроводити вишечасовно полицијско задржавање у канцеларијама.

Полицијско задржавање ће се вршити у наменским просторијама, те је стога потребно у што краћем року оспособити просторије за задржавање.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

С обзиром на описану ситуацију са расположивим просторијама за задржавање, дешава се да због заузетости постојећих просторија грађане којима је одређено задржавање полицијски службеници немају где да сместе. Тим НПМ је током посете упознат са депешом начелника ПУ, којом је пренета депеша директора полиције, да се, у случају задржавања грађана на основу ЗОБС, када су просторије попуњене, грађани задржавају у другим радним службеним просторијама, уз стални надзор од стране полицијског службеника. Према депеши, разлози за одлуку о задржавању лица у другим радним службеним просторијама су избегавање непотребних трошкова и ангажовања полицијских службеника за транспорт лица, усложњавања

¹⁴ "Сл. гласник РС", бр. 41/09, 53/10, 101/11, 32/13 - одлука УС, 55/14, 96/15 - др. закон и 9/16 - одлука УС.

¹⁵ О овој депеши ће бити више речи у делу *Поступање по препоруци* бр. 3.

поступка смештаја лица у просторијама за задржавање и поступања супротно законским прописима када је задржавање лица по закону обавезно. Полицијски службеници су навели да, када су у питању задржавања грађана по ЗОБС за које у том тренутку нема места у постојећим просторијама, прво провере да ли блиска особа задржаног може да га преузме, у ком случају се задржани пушта и о свему се сачињава службена белешка. Увидом у документацију утврђено је да се у службеном записнику о задржавању лица констатује ког дежурног полицијског службеника је шеф смене одредио да врши надзор над задржаним лицем, као и да се службена белешка о евентуалној предаји задржаног грађанина некој њему блиској особи чува уз остале списе.

Задржавање лица у радним службеним просторија полицијских службеника је противно прописима који уређују начин задржавања грађана:

Чл. 28. Правилника о полицијским овлашћењима:¹⁶ Полицијски службеници задржавају лице у службеним просторијама полиције за задржавање или у за то одређеним просторијама надлежних органа правосуђа, а изузетно и у другим службеним просторијама полиције или у посебно прилагођеном простору возила, **али не дуже него што је потребно да се изврши превоз или други задаци полиције;**

Чл. 44. Правилника о начину вршења контроле и непосредног регулисања саобраћаја на путевима и вођењу обавезних евиденција о примени посебних мера и овлашћења:¹⁷ Полицијски службеник задржава возача у службеним просторијама полиције за задржавање или у за то одређеним просторијама надлежних органа правосуђа;

Чл. 2. Упутства о поступању према доведеним и задржаним лицима:¹⁸ Лица, којима је одређено задржавање на основу одредби Закона о полицији, Законика о кривичном поступку, Закона о прекршајима и Закона о безбедности саобраћаја на путевима, могу се задржати у службеним просторијама која су намењена за задржавање лица, као и у одговарајућим за то намењеним просторијама правосудних органа Републике Србије. Лица се могу задржати и у другим радним службеним просторијама министарства или у простору службеног возила намењеног за превоз лица, **за време које је потребно ради вршења неодложних полицијских послова или примене полицијских овлашћења,** уз сталан надзор од стране полицијских службеника.

Поред наведеног, радне просторије нису опремљене и не испуњавају услове за боравак задржаних лица, јер, на пример, у њима нема могућности за одмор задржаних грађана. Такође, боравак лица у радним просторијама полицијских службеника оптерећује њихов рад и негативно утиче на обављање полицијских послова. Напослетку, задржавањем у радним просторијама грађана код којих је утврђена тешка, веома тешка или потпуна алкохолисаност и/или су под дејством психоактивних супстанци, што је чест разлог за задржавање на основу ЗОБС, се ствара повећан ризик од инцидентата.

Због свега наведеног, НПМ сматра да депеша, која очигледно није у складу са важећим прописима, представља изнуђено решење, с обзиром да у организационим јединицама ове и других ПУ нема довољно адекватних просторија за задржавање грађана, али и да није добро решење и да не би требало

¹⁶ "Сл. гласник РС", бр. 54/06.

¹⁷ "Сл. гласник РС", бр. 69/10, 78/11, 31/13, 37/13 - испр, 85/14 и 98/16 - одлука УС

¹⁸ 01 бр. 7989/12-10 од 10. децембра 2012. год.

да постане трајно решење, већ да би Министарство унутрашњих послова требало да задржаним грађанима омогући боравак у адекватним и безбедним условима, а полицијским службеницима несметано обављање њихових послова. За испуњење наведеног је потребно обезбедити довољан број адекватних просторија за задржавање у организационим јединицама ПУ, због чега је, између осталог, потребно без одлагања поступити по *Препоруци бр. 2*.

4.

ПРЕПОРУКА НПМ из 2013. г.

ПУ Панчево ће предузети потребне мере, како би се обезбедило да се снимци са видео камера чувају у трајању не краћем од 30 дана.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Систем видео надзора је исти као и приликом претходне посете НПМ: камере су постављене изнад улазних врата просторија, тако да не снимају део где је мокри чвор, а обавештење о видео надзору је истакнуто у унутрашњости просторије, на вратима. Ипак, снимци камера се и даље не чувају. У одговору на препоруку је наведено да је за ово потребно набавити вишеканални видео рекордер са снимачем, али до ове посете се ништа није променило, па видео надзор служи искључиво за континуирани надзор над задржаним лицем. С обзиром да чување видео материјала доприноси превенцији било каквог лошег поступања према задржаним грађанима, потребно је обезбедити да се видео материјал сними и сачува разуман временски период.

ПРЕПОРУКА

ПУ Панчево ће снимке камера које су постављене у просторијама за задржавање чувати у трајању не краћем од 30 дана.

5.

ПРЕПОРУКА НПМ из 2013. г.

Лекарски прегледи особа задржаних од стране полиције обављају се тако да припадници полиције не могу да чују и, осим уколико то лекар који врши преглед не захтева, виде обављање лекарског прегледа. Званична белешка лекара која садржи резултате лекарског прегледа односно наводе лица лишених слободе, објективни налаз и закључке о конзистентности између навода и објективног налаза треба бити доступна задржаном лицу и његовом адвокату.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Полицијски службеници наводе да када се медицинска помоћ пружа задржаном лицу у просторији за задржавање, онда они стоје у ходнику испред просторије, а када је задржаног потребно одвести у здравствену установу са њим обавезно иду и полицијски службеници. Присуство полицијских службеника лекарским прегледима задржаних лица се посебно не евидентира. Један примерак лекарског извештаја се чува у предмету, а један се уручује задржаном лицу. Извештаји у које је тим НПМ остварио увид садрже наводе лица и објективне лекарске налазе, али не и закључке лекара о повезаности навода и налаза.

Став је НПМ да подаци о здравственом стању лица који нису од значаја за поступање полиције не би требало да буду доступни полицијским службеницима. Из тог

разлога, полицијски службеници не би требало да присуствују лекарским прегледима, осим уколико постоје безбедносни разлози за то, нити би требало да имају могућност увида у медицинску документацију лица. У циљу заштите поверљивости података о здравственом стању, о сваком присуствовању прегледу и добијеним информацијама о здравственом стању би требало да се сачини службена белешка.

ПРЕПОРУКА

ПУ Панчево ће обезбедити да полицијски службеници, приликом поступања у вези са лекарским прегледима задржаних лица, поштују следеће принципе:

- полицијски службеници неће присуствовати лекарским прегледима задржаних лица;
- полицијски службеници су дужни да лекара упозоре на евентуалне безбедносне ризике да се преглед задржаног лица обави без присуства полицијских службеника;
- полицијски службеници ће присуствовати лекарским прегледима задржаних лица уколико лекар из безбедносних разлога то затражи;
- у случајевима када полицијски службеници присуствују лекарском прегледу задржаног лица, прегледу ће присуствовати полицијски службеници истог пола ког је и лице које се прегледа и биће присутни тако да не могу да чују разговор између лекара и задржаног лица;
- полицијски службеници ће писмено констатовати да ли су били присутни лекарском прегледу задржаног лица, садржину евентуалног упозорења на безбедносне ризике датог лекару и чињенице које су биле одлучне за то;
- у предмете сачињене поводом задржавања лица неће се прилагати медицинска документација за то лице и информације о здравственом стању задржаног лица ће бити доступне искључиво здравственим радницима ради остваривања законом утврђених надлежности и задржаном лицу;
- изузетно, информације о здравственом стању задржаног лица ће бити доступне полицијским службеницима само уколико је то од значаја за поступање према њему током задржавања и у мери неопходној за обављање њиховог посла: мишљење лекара о томе да ли је лице у здравственом стању које дозвољава да буде задржано и да ли му је током задржавања потребна посебна пажња или нега (нпр. терапија, посебна исхрана или слично);
- задржаним лицима ће се омогућити да задрже примерке извештаја о обављеним лекарским прегледима.

6.

ПРЕПОРУКА НПМ из 2013. г.

Полицијске станице у саставу ПУ Панчево ће унапредити систем противпожарне заштите тако што ће на одговарајућим видљивим местима у згради полицијских станица поставити план евакуације и упутство за поступање у случају пожара, а све у циљу заштите физичког интегритета задржаних лица.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

У седишту ПУ план евакуације и упутство за поступање у случају пожара су видно истакнути у главном холу, у чијој су непосредној близини просторије за задржавање

(просторије за задржавање су прве две просторије у бочном ходнику који води из главног хола).

7.

ПРЕПОРУКА НПМ из 2013. г.

Полицијске станице у саставу ПУ Панчево ће организовати и спровести одговарајућу обуку полицијских службеника за пружање прве помоћи, и своје просторије обезбедити потребном кутијом са прибором за прву помоћ.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

У каси дежурне службе у седишту ПУ се чува прибор за прву помоћ. У случају погоршања здравственог стања задржаног лица позива се Служба хитне медицинске помоћи Дома здравља у Панчеву, која брзо долази јер се налазе на малој удаљености од ПУ.

8.

ПРЕПОРУКА НПМ из 2013. г.

Из просторија за задржавање или испитивање лица уклонити све предмете који не припадају стандардној опреми (нестандардне предмете такође уклонити из касета и ормана у којима могу бити лако доступни). Предмети који су одузети током криминалистичке истраге биће евидентирани у посебној књизи евиденција, прописно обележени (уз назнаку случаја на који се односе) и складиштени на издвојеном месту предвиђеном за то.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Према наводима полицијских службеника, у седишту ПУ просторија која се користила за складиштење одузетих предмета је пренатрпана, јер су се у њу дуго година одлагали разни предмети, који и даље стоје ту јер нису могли бити враћени нити продати, а не постоји процедура по којој би они били уништени. Зато, предмети кривичних дела стоје у канцеларијама уз осталу документацију кривичног предмета, за време док је тај кривични предмет у раду.

Законом о полицији¹⁹ је предвиђено да ће се привремено одузети предмет вратити лицу од којег је одузет када престану разлози због којих је предмет одузет (чл. 93. ст. 3.), као и да се, под одређеним условима, могу продати, употребити као опште добро или уништити (чл. 94.). Такође, Закон прописује да министар доноси подзаконски акт којим би се уредили начин продаје, употребе или уништења привремено одузетих предмета (чл. 94. ст. 8.). Ипак, и поред обавезе да се подзаконски акти утврђени Законом донесу најкасније у року од годину дана од дана ступања на снагу Закона (чл. 251.), овај акт није донет, па се ово полицијско овлашћење примењује у складу са Правилником о начину обављања полицијских послова,²⁰ који не уређује уништавање предмета који нису опасни за безбедност, продају одузетих предмета нити њихову употребу као општег добра.

¹⁹ "Сл. гласник РС", бр. 6/16.

²⁰ "Сл. гласник РС", бр. 27/07.

Без обзира на то, НПМ сматра, а и међународни стандарди то потврђују,²¹ да одузетим предметима није место у радним просторијама полицијских службеника, већ у издвојеним просторијама који су предвиђени за ту намену.

ПРЕПОРУКА

ПУ Панчево ће обезбедити наменски складишни простор за чување привремено одузетих предмета и водити евиденцију о сваком уношењу и изношењу ових предмета из складишног простора.

Министарство унутрашњих послова ће донети подзаконски акт којим ће се уредити начин продаје, употребе или уништења привремено одузетих предмета.

2. ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУКАМА СРТ

9.

ПРЕПОРУКА СРТ из 2015. г.

15. Комитет препоручује да се предузму одговарајуће мере како би се обезбедило да у будућности, оружје и други предмети одузети током кривичне истраге буду унети у посебну евиденцију, одговарајуће обележени (са назнаком на који се случај односе) и чувају на за то намењеном месту.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Видети *Поступање по препоруци* бр. 8.

10.

ПРЕПОРУКА СРТ из 2015. г.

16. Комитет препоручује да министар унутрашњих послова и полицијске управе пошаљу снажну поруку да је неадекватно поступање према задржаним лицима противзаконито, непрофесионално и да ће бити предмет одговарајућих санкција. Ова порука треба да се понавља у одговарајућим временским размацама на нивоу полицијских управа. Надаље, релевантни органи треба да обезбеде да сви наводи о неадекватном поступању буду предмет истраге и да виши службеници снесу командну одговорност одговорни за своје обавезе.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

НПМ је извршио увид у документацију која је сачињена поводом навода двојице младића да су у фебруару 2016. године били жртве физичког злостављања од стране полицијских службеника ПИ Север. Информацију о томе ПИ Север је добила од здравствене установе у коју су се младићи јавили ради указивања лекарске помоћи, када су медицинском особљу навели и околности под којима су задобили повреде. Након прикупљања извештаја, комплетна документација је у кратком року достављена јавном тужилаштву. Након тога, руководиоца ПИ се више пута телефоном распитивао код тужиоца о фази у којој је предмет, али није добијао прецизне одговоре, да би тек у јуну 2017. године писменим путем био информисан

²¹ Видети, на пример, XII Општи извештај СРТ [СРТ/Inf (2002) 15], ст. 39.

да је још у децембру 2016. године оцењено да не постоје основи сумње да је учињено кривично дело за које се гони по службеној дужности.

Извршен је увид у предмет притужбе, која је поднета против двојице полицијских службеника због некултурног понашања и вређања притужитељке, као и захтевања од ње да покаже службеницима места становања сведока пријављеног догађаја. Овај предмет је решен усаглашавањем ставова руководиоца и притужитељке, утврђено је да је притужитељка одвела полицијске службенике до сведока, али наводи о вређању нису могли бити потврђени. Основаност ове притужбе се утврђивала преваходно на основу изјава полицијских службеника и грађана, који нису присуствовали наводном вређању. Полицијским службеницима су по спроведеном поступку изречене опомене.

У вези навода о неадекватном поступању полицијских службеника описаном у ставовима 14. iv) и v) Извештаја СРТ, НПМ је добио информације да ти догађаји нису били предмет интерне истраге ПУ Панчево по притужбама грађана и да је, уколико је обављена истрага на основу налаза СРТ, такву истрагу вероватно обавио Сектор унутрашње контроле Министарства унутрашњих послова.

11.

ПРЕПОРУКА СРТ из 2015. г.

17. Комитет би желео да добије још обавештења о саставу и поступцима рада горепоменуте трочлане комисије као и о броју притужби које су биле предмет обраде у 2014. и у првих шест месеци 2015. као и исход обрађених притужби.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Прибављене су информације о поступању по притужбама у периоду 01. јануар – 8. август 2017. године. У овом периоду на нивоу целе ПУ је примљено 32 притужбе грађана, од којих су 23 решаване у скраћеном поступку, а 9 у притужбеном поступку. Од 23 притужбе по којима је поступано у скраћеном поступку, 17 притужби је оцењено неоснованим, 1 је оцењена основаном и по 5 притужби поступак је у току. Основана притужба се односила на записник који је саставио полицијски службеник саобраћајне полиције и по спроведеном поступку полицијски службеник је добио упозорење од стране старешине. Од 9 притужби по којима је поступано у притужбеном поступку, 6 је оцењено неоснованим и по 3 је поступак у току. Од 6 неоснованих притужби, 2 притужбе су уступљене на решавање Комисији: 1 притужбу Комисија је оценила неоснованом, а 1 је у раду.

Евиденција и предмети притужби са комплетном документацијом се чувају на једном месту, у седишту ПУ. У евиденцију се уписују редни број, датум пријема, назив органа коме је достављена, име и адреса пребивалишта подносиоца, предмет, име притуженика, име службеника који је поступао по притужби, временски период поступања, основаност, мере које су предузете и исход ових мера и различите напомене у вези са поступком.

У свакој организационој јединици начелник ПУ је одредио по 1 службеника за поступање по притужбама грађана. Ради се о начелницима полицијских станица и другим службеницима који су на хијерархијски сличним положајима. На нивоу ПУ су образоване 2 Комисије за решавање притужби. Председник једне је начелник Полицијске станице Вршац и у њој је представник јавности службеник Градске управе града Вршца. Председник једне комисије је шеф Одсека пограничне полиције

и у њој је представник јавности службеник Градске управе града Панчева. У обе Комисије налазе се још и по 1 полицијски службеник, који нису овлашћени службеници за спровођење притужбених поступака у организационим јединицама из којих долазе.

Став НПМ је да би, ради унапређења непристрасности рада Комисија за решавање притужби, требало избегавати да представници јавности у Комисијама буду запослени у државним органима, органима аутономних покрајина и јединицама локалне самоуправе, већ да би представник јавности требало да долази из стручних или академских делова јавности или из организација цивилног друштва.

12.

ПРЕПОРУКА СРТ из 2015. г.

18. Комитет препоручује да органи Републике Србије, узимајући у обзир горе наведене примедбе, новим Законом о полицији оснују независни полицијски механизам за притужбе.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Законом о полицији који је ступио на снагу 5. фебруара 2016. године је уређено да притужбени поступак спроводи руководилац организационе јединице у којој ради притуженик или лице које он овласти, односно Комисија за решавање притужби. Руководилац решава притужбу усаглашавањем ставова са притужиоцем, а ако се ставови не усагласе, притужба се уступа на решавање Комисији. Комисија за решавање притужби се формира на нивоу полицијске управе и састављена је од три члана: председника комисије, члана из Министарства и једног представника јавности. Њих решењем именује и разрешава министар. Председник Комисије је полицијски службеник којег предлаже Дирекција полиције, односно друга надлежна организациона јединица Министарства. Чланови комисија су запослени у Министарству, које предлаже Дирекција полиције или организациона јединица Министарства у којој запослени - притуженик ради. Представнике јавности у комисији у полицијским управама именује министар на предлог органа локалне самоуправе са подручја појединих управа.

Заштитник грађана је у свом Мишљењу на Предлог закона о полицији²² изнео став да је Предлог потребно унапредити на начин којим би се обезбедила политичка неутралност представника јавности у Комисији за решавање притужби, с обзиром да председника и чланове Комисије именује и разрешава министар унутрашњих послова. Такође, у Редовном годишњем извештају Заштитника грађана за 2016. годину²³ је указано да нису предузете активности у циљу ревидирања одредаба Закона о полицији које министру унутрашњих послова дају непримерена овлашћења и омогућавају политизацију полицијских послова.

²² Бр. 45-527/15 од 18. јануара 2016. год, доступно на: <http://www.ombudsman.rs/index.php/2011-12-11-11-34-45/4545-2016-01-18-10-55-26>.

²³ Бр. 161-7/17 од 15. марта 2017. год, доступно на: <http://www.ombudsman.rs/index.php/izvestaji/godisnji-izvestaji/5191-2016-pdf>.

13.

ПРЕПОРУКА СРТ из 2015. г.

24. Комитет апелује на органе Републике Србије да обезбеде да сва лица које полиција лиши слободе, из ма ког разлога, добију право да обавесте блиског рођака или треће лице по свом избору о својој ситуацији на самом почетку лишења слободе (односно, од часа када су у обавези да остану са полицијом). Надаље, задржаним лицима треба дати повратне информације о томе да ли су блиски рођак или друго лице обавештени о чињеници о њиховом задржавању.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Према наводима полицијских службеника, задржаним лицима се увек понуди да се о њиховом лишењу слободе обавести особа по њиховом избору. Подаци о особи која је контактирана, односно околност да је задржани одбио да се о његовом лишењу слободе неко обавести се писмено констатују. Ипак, не уписује се у увек и време када је ова особа контактирана.

ПРЕПОРУКА

ПУ Панчево ће у свим случајевима задржавања грађана евидентирати време када је блиска особа задржаног лица обавештена о његовом лишењу слободе.

14.

ПРЕПОРУКА СРТ из 2015. г.

25. Комитет апелује на органе Републике Србије да предузму кораке да се право приступа на адвоката примењује делотворно од самог почетка када полиција лиши лице слободе. Надаље, свакоме ко је у законској обавези да присуствује и остане у полицијског установи (нпр. у својству „сведока“) треба изричито дати право на приступ адвокату.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Према наводима полицијских службеника, сви грађани се упознају са њиховим правима, зависно од својства у ком долазе или су доведена, а под тиме се подразумева и право на приступ адвокату. У документацији у коју је НПМ извршио увид се налазе писмена обавештења о правима осумњиченог лица (међу њима и право да узме браниоца који ће присуствовати саслушању), а присуство браниоца и околност да је осумњиченом омогућен поверљив разговор са њиме се констатују у записнику о саслушању. У Одељењу криминалистичке полиције пракса је да полицијски службеници о потреби да се одређеном лицу постави бранилац по службеној дужности телефоном обавесте дежурног јавног тужиоца, који потом преузима на себе да са списка адвокатске коморе обезбеди браниоца. Полицијски службеници наводе да се на браниоца чека око пола сата. Са друге стране, о праву на браниоца се обавештавају и грађани задржани на основу Закона о прекршајима²⁴ (ЗОП) и ЗОБС, али они ово право по правилу не користе.

²⁴ "Сл. гласник РС", бр. 65/13, 13/16 и 98/16 - одлука УС.

15.

ПРЕПОРУКА СРТ из 2015. г.

27. Комитет препоручује да органи Републике Србије измене Упутство о поступању полицијских службеника према доведеним и задржаним лицима с обзиром на горепоменуто упутства. Сви лекарски прегледи треба да се темеље на начелу поверљивости и да се спроводе тако да полицијских кадар не може да чује – осим ако заинтересовани лекар изричито не захтева супротно у датом случају – и види преглед.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Видети *Поступање по препоруци* бр. 5.

16.

ПРЕПОРУКА СРТ из 2015. г.

29. Комитет препоручује да органи Републике Србије предузму делотворне кораке како би отклонили горепоменуто недоследности и нетачна обавештења у евиденцији о притвору (време хапшења, обавештавање тужиоца, трајање примене средстава принуде...).

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Прегледом документације о задржавању уочене су грешке у рачунању почетка задржавања. У једном случају је задржавање на основу ЗКП рачунато од 14:00 часова, иако је у просторијама полиције грађанин саслушаван у својству осумњиченог од 12:00 до 14:30 часова. Шта више, из документације у коју је остварен увид се види да је он ухапшен раније истог дана у својој кући, да је прво одведен на лекарски преглед и да је потом спроведен у просторије ПУ Панчево.²⁵

У другом случају, грађанину који је задржан на основу ЗОП задржавање је рачунато од 22:59 часова, иако се из документације види да је грађанин раније ухапшен због ремећења јавног реда и мира (које се догодило у 22:30 часова), као и да је алкотестиран у 22:58 часова. У овом случају је примењена одредба из члана 30. став 1. Правилника о полицијским овлашћењима,²⁶ по којој се време задржавања рачуна од тренутка када је лице доведено. Међутим, имајући у виду касније измене законске регулативе, којом је почетак задржавања одређен временски уназад, што је свакако у корист задржаног лица јер му је на тај начин проширен временски период који ће му се урачунавати у време задржавања, став НПМ је да почетак задржавања не би требало рачунати применом Правилника већ закона. С обзиром да ЗОП не прописује од када се рачуна задржавање лица, почетак задржавања се, на основу члана 99. ЗОП, рачуна сходном применом чл. 294. ст. 1. ЗКП, где је прописано да се задржавање рачуна од часа хапшења, односно одазивања на позив.

²⁵ Члан 294. став 1. ЗКП: Лице ухапшено у складу са чланом 291. став 1. и чланом 292. став 1. овог законика, као и осумњиченог из члана 289. ст. 1. и 2. овог законика, јавни тужилац може изузетно задржати ради саслушања најдуже 48 часова од часа хапшења, односно одазивања на позив.

²⁶ "Сл. гласник РС", бр. 54/06.

ПРЕПОРУКА

ПУ Панчево ће почетак задржавања грађана на основу Законика о кривичном поступку и Закона о прершајима рачунати од часа хапшења, односно одазивања на позив.

17.

ПРЕПОРУКА из СРТ 2015. г.

36. Комитет понавља своју препоруку да органи Републике Србије уложе више напора у циљу побољшања материјалних услова у полицијским ћелијама. Прецизније, следеће мере треба приоритетно предузети:

- побољшати расвету у ћелијама (тј. довољно вештачке расвете за читање – изузимајући периоде спавања – по могућству осветљеност дневним светлом), проветреност. Надаље, кораке треба предузети да се обезбеди да све полицијске ћелије које буду изграђене у будућности буду осветљене дневним светлом;
- обезбедити да све ћелије које се користе за задржавање преко ноћи имају средства адекватна за такав боравак (нпр. кревет или платформу за спавање), и да лица која се држе у притвору преко ноћи добију чисте душеке и ћебади;
- увести звона за позивање у ћелијама у Полицијским станицама у Србобрану и Младеновцу;
- уклонити елементе уграђене у зиду за везивање лица из свих полицијских установа и, уопштено говорећи, предузети делотворне мере за искорењивање праксе да полиција везује задржана лица за фиксирани предмете;
- понудити храну, укључујући најмање један целовит оброк, у одговарајућим временским размацима задржаним лицима, као што је предвиђено у прописима Републике Србије; то подразумева да за полицијске установе треба одредити одређени буџет за ову намену;
- обезбедити да лица у притвору могу да обаве физиолошке потребе када је неопходно у чистим и пристojним условима, и да тоалет и капацитети за прање буду у добром употребном стању;
- обезбедити на националном нивоу задовољавајући ниво употребног стања и хигијене у ћелијама и санитарним уређајима (чистоћа постелине; санитарне уређаје; ниво влаге и гипсани радови).

Комитет препоручује да се за лица која полиција задржава 24 часа и дуже омогући најмање један сат кретања дневно.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ

Видети *Поступање по препоруци бр. 2.*

3. НОВА ЗАПАЖАЊА

У свим предметима задржавања у које је НПМ остварио увид недостају потврде да су задржаним лицима уручена обавештења о правима из члана 4. Упутства о поступању према доведеним и задржаним лицима. Такође, у појединим су недостајале потврде да су уручена права ухапшеног из члана 69. став 1. ЗКП. Лицима задржаним на основу ЗОП и ЗОБС се уручују обавештења о правима састављена у складу са чланом 87. Закона о полицији.

У појединим обавештењима неке информације су погрешно наведене. На пример, у предметима задржавања на основу ЗОП и ЗОБС су уочене поуке о правима у којима је наведено да задржани има право на жалбу док траје задржавање, иако је чл. 190. ст. 7. ЗОП прописано да окривљени и његов бранилац имају право жалбе против решења о задржавању у року од 4 часа од достављања решења о задржавању. У обавештењима је наведено да је суд у обавези да одлучи о жалби у року од 48 часова, док чл. 190. ст. 8. ЗОП прописује да о жалби суд одлучује у року од 4 часа од пријема жалбе. Примећено је и да је наведено да је полиција дужна да уручи решења о задржавању у року од 6 часова од времена привођења у службене просторије, док је чл. 190. ст. 6. ЗОП предвиђено да се решење доноси о привођењу. Иако ове законске одредбе у конкретним случајевима нису прекршене (чак су у решењима о задржавању, у делу поука о правном средству, у истим овим предметима, наведене исправне информације о праву на жалбу), ипак је потребно обавештења о правима уподобити законским одредбама, како информације које се дају задржаном лицу не би стварале било какву недоумицу у погледу његових права и начину њиховог остваривања.

18.

ПРЕПОРУКА

ПУ Панчево ће сва задржана лица обавештавати о правима уручивањем писаног обавештења о правима доведених и задржаних лица из члана 4. Упутства о поступању према доведеним и задржаним лицима.

Поред наведеног, ухапшеним и задржаним лицима на основу Законика о кривичном поступку ће се уручивати и писано обавештење о правима ухапшеног из члана 69. став 1. Законика о кривичном поступку.

Информације из обавештења о правима која се уручују лицима задржаним на основу Закона о прекршајима и Закона о безбедности саобраћаја на путевима ће се ускладити са важећим законским одредбама.

Обавештења о правима ће се задржаним лицима уручивати као посебни обрасци израђени на језику који лице разуме и то у два примерка, од којих ће се један уложити у предмет са потписом задржаног лица као потврдом да је примио образац о правима или са констатацијом да је лице одбило да потпише пријем обрасца, а други примерак ће се задржаном лицу омогућити да држи код себе.

У ПУ Панчево полицијски службеници најчешће поступају по Упутству према доведеним и задржаним лицима и према лицима која се транспортују употребљавају средства за везивање, тако да су она убедљиво најупотребљивије средство принуде: према прегледу употребе средстава принуде Одељења полиције за период 01. јануар – 21. јул 2017. год, средства принуде су употребљена према 198 лица, а од тога је према 14 употребљена физичка снага и према 2 службена палица, док се у осталим случајевима радило о средствима за везивање.

19.

ПРЕПОРУКА

Полицијски службеници ПУ Панчево неће увек приликом транспорта лица која доводе примењивати средства за везивање, већ ће то чинити само након пажљивог сагледавања конкретних околности које упућују на неопходност везивања одређеног лица, у законом предвиђеним случајевима.

Министарство унутрашњих послова ће изменити одредбе Упутства о поступању према доведеним и задржаним лицима које се односе на обавезну примену средстава за везивање, тако што ће прописати да ће се средства за везивање користити само када је то заиста неопходно, а не приликом превоза, односно транспорта сваког лица, као што је сада одређено.

Министарство унутрашњих послова ће све полицијске управе обавестити да престану са обавезном применом средстава за везивање приликом транспорта лица чије се довођење врши.

О свакој употреби средстава за везивање се води посебан предмет, са извештајима полицијских службеника који су употребили средства и оценама руководиоца о оправданости употребе. Предмети се сачињавају и када се средства за везивање употребљавају приликом транспорта по аутоматизму, односно без претходне процене полицијског службеника о оправданости употребе средстава за везивање, већ на основу обавезујуће одредбе Упутства.

Увидом у предмете о задржавању утврђено је да полицијски службеници не прилажу у предмет о задржавању стандардизован записник, који је прописало Министарство унутрашњих послова. Наиме, полицијски службеници, поред стандардизованог записника, о задржавању воде и писмени записник у форми службене белешке (службеног записника), као и посебан документ о обиласцима задржаног лица. Истовремено се води и електронски стандардизован записник о задржавању, међутим, он се не штампа на крају задржавања, већ се лицу уручује службени записник. У случајевима задржавања по ЗКП води се искључиво електронски стандардизовани записник, који се, као и у осталим случајевима, не штампа на крају задржавања. Проблем је у томе што се у службеним записницима не констатују све радње и поступања током задржавања, те се задржаном лицу уручује (ради читања и потписивања) и остаје у предмету непотпун документ у ком се не констатују све радње и поступања полицијских службеника током задржавања.

Поред наведеног, писањем службених записника додатно се оптерећују и полицијски службеници и душира им се посао, с обзиром да ручно унете податке у службени записник уносе и електронски у стандардизовани записник.

20.

ПРЕПОРУКА

ПУ Панчево ће размотрити неопходност упоредног вођења записника о задржавању лица у електронској форми и у форми службене белешке.

ПУ Панчево ће уручивати задржаним лицима, ради читања и потписивања, писане отправке електронског записника о задржавању, који су уредно попуњени и у које су унети сви подаци о поступању према лицу током задржавања, са тачним временима предузимања појединих радњи према задржаном, односно временима остваривања његових права.

Министарство унутрашњих послова ће спровести обуку полицијских службеника о вођењу записника о задржавању грађана у електронској форми.

НПМ жели да посебно истакне и похвали то што полицијски службеници ПИ Север приликом обиласка задржано лице питају да ли има примедби на поступање

полицијских службеника и његов одговор писмено констатују у посебном документу под називом Извештај о обављеном разговору са задржаним лицем, који се задржаном уручује ради потписа. **Ово је добра пракса коју би требало применити у свим организационим јединицама полиције чији службеници поступају према задржаним лицима.** Такође, у појединим записницима о саслушању осумњиченог, који се уручују саслушаним грађанима ради потписа, је записан одговор саслушаног на исто питање.

Изјава задржаног лица о поступању полицијских службеника према њему се уноси у још један додатни документ, а могао би се унети као стандардна категорија која се попуњава у електронском записнику Министарства.

21.

ПРЕПОРУКА

Министарство унутрашњих послова ће у електронски стандардизован образац записника о задржавању додати категорију у коју ће се уносити податак да ли је задржано лице имало примедби на поступање полицијских службеника, чија верификација ће се вршити потписивањем писменог отправка записника од стране задржаног лица.